

ДРАГИША КАЛЕЗИЋ

ЈУДА ЈЕ ФАЦА

Сени Новице Тагића

По јеванђељима, канонским списима хришћанства, неописиви Јуда из Кариота „канонизован” је као архииздајник, грешник без искупљења под чији скутом може убећи сваки издајник, а да му ни нокта не вири. Данте га је својски *збринуо* у Девети круг пакла; дакле, као метонимију издајства о ком се ништа прикладније не може рећи од самог изговора његовог имена подљеног на слокове – ЈУ-ДА.

А то по чему је Јуда изниман није мало ако знамо да је сам Христ на Тајној вечери, након што је објавио да ће га *један од њих* издати, за светом трпезом рекао својим пратиоцима (ученицима): „Син човечји, дакле, иде као што је писано за њега; али тешко ономе човјеку који изда сина човечијега; боље би му било да се није родио онај човјек”

Христ овде збори као *онај* који унапред јасно увиђа где ће и како ће завршити свој први долазак, а својој визији прикључује и то шта ће се збити са *оним* човеком који ће у свеукупном следу догађаја одиграти улогу издајника. (Издајство, дакле, не може бити никоме опроштено, па ни онда кад је оно неизбежно. А то уистину значи да је издајник једно са својим чином.) Тај човек је целовом сувим подмуклим издао Спаситеља рода људског свештеничким главарима, огрезлим у сраму лакомости, за цигло тридесет сребрника. Е па!...

Издао га је пољупцем, знамењем најдубље привржености! И тај гест је недуго потом издајник особно платио главом, ценом којом се плаћа најцрњи грех људски. *Као да је све до ѿанчина до-ћоворено!* И као што је то мање-више свима познато, искупитељ

наследног (Адамовог) греха, што паде на људски род и угнезди се тамо, распет је на крст и чавлима црним, гвозденим, прикован на преголеми храстови крст, који је под бичевима својих велемучитеља донео на повијеним леђима, на којима беше уписана истинска мапа Јудеје у бојама и нијансама боја коју је Његово тело изложило док је, засипано свим и свачим што је могло доспети до руку прогонитељима, жалосно посртало и угибало се од болова стравичних, праћено псовкама бестидним и оптужбама безумним, разулареног пука хебрејског који је (како то зла пучина уме и може) на озверен позив својих саможивих, гнусних, плахих и лакомих главара губавога срца, верских и мирских, забринутих многоструко за свој властосни положај) *кидисао* да уз недоречено становиште Понтија Пилата, проблематичног намесника и заступника интереса моћног Рима у тврдо окупираној Јудеји, искали свој јед и гнев на Младенца који је не једном јасно и гласно изјавио да његово царство није од овога света у ком зло раскомоћено и зазорљиво царује. А о слободи другооптуженог, периферца Вараве, у каквима људски свет почев од судбоносног *Изиона* из Врта еденског не оскудева, а то се протеже откада се људски род отиснуо у нечитку историјску пустоловину, која не поседује унутрашњи смисао и циљ већ се наврат-нанос, отуд-одовуд, ковитла и приклања разноразним пројектима и распројектима, у зависности од односа снага на глобалној сцени...

Она, *Воља Госјодња*, била би извршена дакако, морала би бити, и да се Јуда није се нашао у Спаситељевом најближем окружењу, али јесте на месту где је требало да прими парице и примио их је! Учинио је *злогдело* можда зато што му је понуђено да *йредњачи*, као струњеник који је припадао Зилотима, побуњеничкој секти која је тражила вођу за коначно ослобођење од римске мега окупације, а у склопу јеврејског сна о изабраном народу и поновном успостављању разваљеног и палог Давидовог царства, што, како је већ наговештено, није била Христова порука, будући да је његова мисија имала из основа друкчији циљ: *замену мача йољуицем* као фундаментом за „успостављање могуће цивилизације љубави у хаосу људске историје”. Дакле, издао га је Јудушка из Кариота, а могао је и неко пети или девети! Издаја је, принципијелно, могла бити оваплоћена и у лику Петра, Јакова, Томе, Јована Заведејева; било ког од апостола, да о *обичним људима* и не зборимо, јер је у склопу посрнулог људског рода, који је Господ наумио да спасе, на начин како је то концептуално објављено, свако, сасвим очекивано, могао фигурирати као велеиздајник, те је самим тим Исусу, божјем Младенцу, издајство било гарантовано. Људи то знају и не знају, не тару мозак о то већ га користе за опипљивије ствари, које и не могу да наброје,

само осећају да оне постоје, али Спаситељ је то имао под кључем и деловао је сходно својој Мисији, убеђен да је човек препреден тако и толико да му је слобода, докле год му је драга, а то значи док год је може искушавати како му се хоће а да за то не сноси срамотне и постиђујуће прекоре, у крајњој линији дража у тамној и мемљивој пећини од ропства у блиставој палати. А Истина и Правда од лажи и кривде. Те да ће све то Његовим доласком и примањем Његовог искупитељског завета свим људима. бити застрашујуће убедљиво, најпре његовим пратиоцима, на реч спремним да га следе сустопице, мада су сами стрккнули из Врта и разбежали се куд који под окриљем мркле *ноћи кад је* стигла потера! (И показаће се као кредибилно зашто су то учинили. Јер да нису, били би упамћени као они који нису успели. А шта би онда било са Црквом божјом у повоју, да ли би и ко ли би је подигао!?)

Ствари стоје битно друкчије што се самог Јуде Искариота тиче ако је баш он *предогређен* да одигра улогу издајнице у хришћанској визији спасења. Онда се он ту морао наћи као антипод самог Исуса Христа, да заједно образују беочуг искупљења и обећане надземаљске утехе. Јуда је, разуме се, у таквом виђењу ствари рођен да буде капитална „жртва без искупљења”, јер га чаша која му је намењена никако није могла мимоићи, као год ни Христа његова. (Христ је морао бити издан да би се видело ко је.) Он уистину и колико је духовно запуштен род људски, због којег је и послат да га најзад усправи по вољи свога небеског Оца и коначно врати на заборављени пут – пут избављења. Адамови потомци који згрешише у свом праоцу требало је, ако следимо Аристотелово коришћење човечјег ума, да по аутоматизму, без посебног труда њихова, буду искупљени у Христу, али знамо да се то није збило. Уместо тога, морали су проћи кроз Јудино искушење, дакле, кроз *оџерацију издаје*, да би уз помоћ божје милости и Христовог наука који га је одвео на крст, „пробуђени”, најзад препознали прави и једини пут и обезоружани, кротки и смирени у срцу кренули за њим, искупитељем својим, који на зло одговараше добротом, јер је дошао да узме да би могао да даде, да спасе за спасење спремне, да поучи а не да би му плескали, нити да се освете лати да би га се бојали. То се намеће као закономерни парадокс спасења, јер бити спасен без великог труда свога, или из голог страха, не прима се као разумно нити педагошки исправно и онтолошки засновано. Слеђење јединственог Исусовог наука подразумева огroman и јединствен труд, који се прихвата одлучно, са кроткошћу и смиреношћу у срцу, са оданошћу коју ништа не може да омете. У противном, свету у ком се са издајом не би могло рачунати, уз сва остала зла и подзла која се с њом укрштају, не би било нужно ни

показивати пут спасења људима, јер би то значило да појам о спасењу да свест о повратку није утрнула; да су, дакле, неопходни услови ту, само треба да се осврну за собом и увиде да су посрнули и шта им тек предстоји да би се искупили.

Наук Св. Јована, Христовог претходника, био би без двоумице довољна помоћ. Најзад, спасење укључује слободу воље, оно и почива на слободи воље, јер је спасење изабрани дар; уколико се неко добровољно приклања посрнућу, о његовом спасењу не може бити говора. (Мада је у сфери историје било спасилаца по заповести, за ко зна чији рачун, и спасених на силу који то хтедоше избећи. И то масовно!... Не фали таквих ни данас.) Ничег што је именовано као *сјасење* ни данас не фали у толикој мери да би се довела у питање сама чињеница да је било. („Трагови су многи до пећине.”) Истина је да је спасење каткад коштало много, али није неумесно тврдити да се цена коштања подизала, зависно од тога кад се нађе на дневном реду. Каквоћа људске душе мање зло под притиском већег зла преображава у насушно добро... То је њезино резервно својство... А шта ако је Јуда био предодређен да све то јасно појми, сабере и одузме, подели и помножи? Да би потом он сам, Јуда Искариот особно, уз Христову прећутну сагласност, оберучке примио тешку судбину, по којој би му уносније било да се није родио, и преузео је на себе да сам својевољно обави оно што је било задато да буде обављено. Он је у том случају само ћудљиви војник на светом задатку ком је било суђено да се пробуди, придигне и огрне се својим скромним огртачем тренутак пре одлучујућег звука трубе. И за тај тренут је, како се нечујно показало, и ближи и даљи Христу од осталих. Дакле, да дато заокружимо: Они који згрешише по сили закона у праоцу Адаму, одлучише издати Оног који је послат да сконча на крсту за вечни живот, како бисмо ми појмили ко су и какви су, и тиме стекли неопходан услов за спасење, уз даље неуморно бдење над самима собом.

(И као што посао сваки треба баталити ако он самом посленику тешко пада, можда слично ствари стоје и са послом спасења. Мени није дато да чин спасења разумем као стешњени колективни поход, мада спасење силовито плени моју пажњу као предлог Уговора о том чину. Прикладније је појединачно спасење, у то сам без труда убеђен. *Христѝа видим као бојочовека који се не обраћа маси као целини, неустѝановљеној устѝанови већ ѝоједицу ѝонаособ у маси. То унајпред сваки ѝојединац ѝиреба да зна, наравно, ако се одисѝински ѝрикљонио сјасењу.*)

(Што се мене тиче, све чешће помишљаам на велику гужву надомак врата раја... Не могу да на пристојан начин одолим тој алавој помисли.)

2.

Сто пута би заредом предодређени Јуда издао свога учитеља за 30 сребрника и исто толико пута би се покајао и обесио, будући да нема избора, мада се држи одлучно и прибрано као да га увелико има, јер он, Јудушка, не зна нити може знати је ли или није предодређен; то унапред може знати само Христ коме су отворена времена, али се он о томе не изјашњава. Јуда је, дакле, веровао, могао је веровати, да не делује у складу са својом вољом кад се нагодио с прогонитељима о цени издаје Спаситеља и кад ли је примио 30 сребрника, све док се није горко покајао због тога. Ни покајањем то није аутоматски оспорио, само је, могло би се толико рећи, увео у оптицај претпоставку да свој гнусни чин не би никад поновио, ни под каквим условима

Ако је баш он, сам Јуда, предодређен да буде *онај човек* који ће за *нишћавне џаре* одиграти страховиту улогу издајнице у наднаравној визији спасења, онда се на лицу места издаје морао наћи и онај који је издан, сам Спаситељ, да заједно затворе прстен *надземаљске утјехе* након Пада и Изгона из Еденског врта због прародитељског греха, који је укључивао спасење и вечни живот као коначну победу над смрћу. Дакле, у таквом виђењу ствари Јуда је рођен зато да буде капитална „жртва без искупљења”, јер га чаша која му је пала у део није могла мимоићи, као год ни Христа његова. (Христ је морао бити издан да би се видело *ко је Он уистину* и колико је *духовно зајучиен* род људски, поради ког је и послат да га усправи по вољи свога небеског Оца и врати на заборављени пут – пут избављења. Адамови потомци који су згрешили у свом праоцу требало је, ако следимо Аристотелову логику, да по аутоматизму, без особног труда њихова, буду искупљени у Христу, али знамо да није било тако. Уместо тога, морали су проћи кроз Јудино искушење, транспутицом издаје Христа, да би уз помоћ Божје милости и Христовог наука који га је одвео право на крст, „пробуђени” препознали прави пут, Христов пут, и обезоружани, кротки и са стрепњом у срцу омакли за њим, Спаситељем својим, који на зло одговара добрим, јер је дошао да даде, а не да узме, да спасе за спасење још неспремне, да поучи, а не да би му плјескали нити да се свети да би га се страшили. То се намеће као закономерно, јер бити спасен без велика труда својега, или из голог страха, не прима се као пуноважно.)

3.

Од Јудиног скончања време, у променљивом ритму, ради за њега – Искарјота! Чуvari Јудиног *кулћиној њољуйца* и усукани

настављачи дела његова, мало по мало, ту и тамо, данас-сутра, за разлику од самог Јуде, *погвезаше душе* и доказаше да је лако издати Христа. И више од тога, али о том – потом...

*

У европској *заједници народа* коју је уприличило хришћанство, *југолики* су издавали своје ближње принудно и добровољно као што то и данас чине. Ближњи је ту добродашао да послужи као средство. Само као средство...

Историјска издајства, по природи ствари немају, дакле, нити су могла имати, наднаравну глазуру коју има Искарриотово издајство, јер су се одигравала на нижем плану. Али то нас не лишава обавезе да разликујемо брутална издајстава, извршена под неком, ко зна каквом присилом, по изричитој заповести, од издајстава из сасвим личне злобе, мржње, зависти, љубоморе, пакости жуте, отровног педагошког користољубља и ко зна каквих све пасјалука за које је надлежна „логика жучи или дебелог црева”. Уз то, не бисмо смели губити из вида ни разлике у степену присиле у првој групи, па ни сам мотив издаје и њен материјални еквивалент у другој.

Разлика у степену могућности избора међу онима који су на овај или онај начин присиљавани на издајство могла је бити, и бивала је, запрепашћујуће велика, као год и разлика у неодољивости самих мотива који су издајничке маљуге инспирисали на издају. Имајући на уму драстичан пад морала у данашњем свету, уверени смо и у то да је с цивилизацијским помаком у робусној методологији навођења на издају сочна шаргарепа по сили инерције однела убедљиву превагу над штапом, и да је плахо растао број људоликих који су комотно пристајали на издају, али (за утеху свима онима који желе да сачувају веру у добре људе) могло се срести и таквих дивотника који су се у издају просто омакли, клизнули по невиделици као у бездан тамни и влажни; који су *престиуили*, тек под тешким уценама или железним мукама, сатртог тела, блокираних чула, у стању агоније, том доброно замагљеном граничном појасу између полусвести и несвести. (Увид у технику мучења од памтивека обилује у том погледу примерима пред којима пристојна мера памети нагло успорава корак, подлежући примисли да је зло маштовитије од добра.)

4.

Онда кад је издаја у разним видовима, пропраћена лажју, преваром и подвалом, постала надасве *раскошна* крава музара

брзометног стицања добара и усвајања начина опхођења, који су мало-помало улазили у моду као слободоуман и недогматски вид комуникације, да би се наједном све прометнуло у нешто очаравajuће и у приватном и у јавном животу, јер се растојање између намере и циља крајње ефикасно смањило увођењем у праксу тзв. *ћречице*. Стратегија успеха у време које раскомоћено *нашим* зовемо, одлучујуће рачуна на издају, на разним нивоима и у разним варијантама, као на *ћречицу* за обављање мутних и исплативих послова, из тајних фондова који се обилато и без имало зазора користе. Добро одавно није више оно што је *часно* већ оно што је, пре свега, *убојитио*. (Може бити и крвљу пошкропљено, само нека шири ноздрве мирисом шићара и одлучујуће утире пут ка шићару.) *Морал* ту дође као средство за испирање уста, за то да послужи као форма заклона, шмира, као парада да се замажу очи наивним и лаковерним, иначе пустите људи крају ту одавно натрулу и плесниву старудију... Нове околности битно су промениле и понашање наручилаца издаје према њезиним починиоцима. Наручилац посла штити свог пулена све док му овај користи, док му прави завидан посао; држи га на одстојању додуше, али без узмака рачуна с њим и данас и сутра и унедоглед; нека га ту, при руци. Агилан и вешто костимиран издајник је појава доста ретка и врло драгоцен, институција такорећи, у склопу разградње миленијумски крутих обзира. То је, без имало сумње, толико велики помак да је само издајство у запрепашћујућим видовима уздигао до опсењујућег чина који надражује машту прегалаца жељних лаког и брзотворног успеха што све правце чини могућим. С временом, дакле, иде, долази и одлази све... Човек је стварао свој људски свет, учећи притом на грешкама, али с муком, јер му се предмет стварања успут мање-више отимао, навикавајући га на поразе, на сваковрсне надокнаде за јаде, те на све рђаво што из тога проистиче, па чак и на издају у разним формама и под различитим знамењима. А свака издаја је симболично узевши издаја Христа, спаситеља; издаја јединственог горњег пута, док је свако обезбожено навикавање на издају – навикавање на Јуду.

Али доћи ће и вакат кад се више неће имати шта издати! То ће бити проблем-громада под који ми не можемо потурати своја слабашна плећа. Уместо тога, изнећемо нешто као медикамент за прибирање неприбраних. За свакакав несојлук!